

Original Research Article

Investigating the effects of tourism entrepreneurship on regional development with a land use planning approach (Case study of Chabahar, Konarak, Dashtiari and Zarabad Counties)

Mohammad Karim Raesi^{1*}, Sajjad Bazvand²

¹Department of Geography, Payam Noor University, Tehran, Iran

²Faculty member of the academic staff of the Social Economic Research Department, Agriculture and Natural Resources Research and Education Center, Agricultural Research, Education and Promotion Organization, Lorestan, Iran



10.22034/GRD.2025.22423.1639

Received:

November 21, 2024

Accepted:

February 4, 2025

Keywords:

Entrepreneurship,
Tourism, Regional
Development, Land
Development, Coastal
Counties of Sistan and
Baluchistan

Abstract

The aim of the current research was to investigate the effects of tourism entrepreneurship on regional development with a focus on land improvement in the cities of Chabahar, Kanarak, Dashtiari and Zarabad. The statistical population of the research consisted of the four cities of Chabahar, Konarak, Dashtiari and Zarabad, which, according to the last population and housing census, had 381,219 people. Of them, 384 people were selected as a sample using Cochran's formula. In order to analyze the research findings, one-sample t-test, multivariate regression analysis and Pearson's correlation coefficient were used. As the results of investigating the status of tourism entrepreneurship using a sample T-Tech test showed, an economic index with an average of 3.176 in a favorable situation, an institutional index with an average of 2.856 in an unfavorable situation, a socio-cultural index with an average of 3.121, a physical-environmental index with an average of 3.077, and an environmental index with an average of 3.108 were in favorable conditions. Among the studied cities, Chabahar with an average of 3.188 had the best situation in terms of tourism entrepreneurship. Also, Zarabad was in the worst situation with an average of 2.817. The conditions of Konarak with an average of 3.144 were favorable, while the conditions in Dashtiari with an average of 2.902 were unfavorable. The results of a multivariate regression analysis showed that the economic index had the greatest impact on regional development with a beta coefficient of 0.376. Also, the physical-infrastructure index with a beta coefficient value of 0.301, the socio-cultural index with a beta coefficient value of 0.248, the educational index with a beta coefficient value of 0.211, and the environmental index with a beta value of 0.168 were found to be of effects on the regional development. Moreover, based on the Pearson coefficient results, there was a significant relationship between tourism entrepreneurship and regional development with a correlation coefficient of 0.455.

E-ISSN: 2588-7009 /© 2023. Published by Yazd University. This is an open access article under the CC BY 4.0 License (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).



* **Corresponding Author:** Mohammad Karim Raesi

Address: Department of Geography, Payam Noor University, Tehran, Iran.

Email: pnuraesi@pnu.ac.ir

Extended Abstract

1. Introduction

Tourism is known as a broad economic-social activity, an important pillar in economic equations, and one of the important tools of development, from which the economy, society, culture and environment receive many effects. Many countries consider this dynamic industry as the main source of income, employment, private sector growth, and infrastructure development. Despite the different conditions, tourism is always considered as an important factor for economic development. The biggest industry nowadays requires creative thinking and entrepreneurship to continue. It has provided a unique platform for creating employment and entrepreneurship in urban and rural areas. This industry has many capabilities and opportunities for innovation and entrepreneurship, and investing in it is the basis for the expansion and prosperity of businesses and the creation of many job opportunities. In the process of entrepreneurship, by presenting new ideas and creating new opportunities, a new product or service is introduced or the production structure is improved, which is accompanied by the acceptance of financial, psychological and social risks. Receiving financial resources is personal satisfaction and independence. Tourism entrepreneurship is a complex, comprehensive and long-term process that creates employment and ultimately reduces unemployment and social anomalies. In most countries of the world, special attention has been paid to entrepreneurship and entrepreneurs in the field of tourism, and, within the framework of the behavioral or environmental theory of entrepreneurship, the strengthening of tourism entrepreneurship through the creation and development of space and a suitable platform for its development serves as a way of progressing, especially in developing countries.

2. Research Methodology

This research is applied in terms of purpose and descriptive-analytical in terms of method. The statistical population of the research included the four cities of Chabahar, Konarak, Dashtiari and Zarabad, which, according to the last general population and housing census, had 381,219 people. Using the Cochran formula, 384 people were selected as a sample among rural and urban areas. . In order to collect the research data, a researcher-made questionnaire was used, whose formal and content validity was confirmed after various reviews by specialists and experts. Also, for the reliability of the research, Cronbach's alpha coefficient was used; the alpha coefficient was 0.79, which indicates the appropriate reliability of the questionnaire to measure the research variables. Economic, socio-cultural, institutional, physical-infrastructure and environmental indicators were used for tourism entrepreneurship, so were economic, social and environmental indicators for economic development. The analysis of the research findings was done with a one-sample t-test, a multivariate regression test, and Pearson's correlation coefficient.

3. Results and discussion

The researched findings were analyzed in two descriptive and inferential sections. Demographically, 63% of the respondents were men, and 37% were women, 58% were married and 42% were single, 25% of the participants, as the highest percentage, were in the age group of 31 to 40 years and the lowest percentage of 9% were over 60 years, the highest percentage of 23% has a diploma degree and the lowest percentage of 14% held master's and PhD degrees, and 38% of the respondents were self-employed, 26% employed, 15% students 11% housewives, and 10% were farmers.

4. Conclusion

The results of the research indicate that the studied area has a very high capacity in the field of tourism and can attract domestic and foreign tourists. The existence of very beautiful beaches, pristine and beautiful nature such as Martian mountains, very beautiful rocks, and a free trade zone can attract many tourists to this region. Despite

these capacities, until now, the region has not been able to take effective measures in the field of tourism entrepreneurship; only in Chabahar and Konarak, the situation of tourism entrepreneurship is relatively good. The research also showed that the cities of Dashtiari and Zarabad, despite having high tourism capacities, are in unfavorable conditions in terms of tourism entrepreneurship, thus considered as deprived areas of the country in terms of development. According to the results of the research regarding the effects of tourism entrepreneurship on regional development, the economic index has the greatest impact on regional development. In other words, the prosperity of tourism entrepreneurship causes economic growth and development in the region, and the economy, which is the superstructure of all affairs, provides growth and development in all social, cultural, educational and environmental fields, ending in regional development. It was also shown that economic, physical-infrastructure, social-cultural, institutional and environmental indicators have an effect on regional development, which is in agreement with the theoretical findings of Sarmazeh and Sidaei (1400), Mohammadzadeh et al. (2017) and Bassoli et al. (2018). Generally, Aamish Sarmeen can identify regional strengths and limitations by organizing the tourism space of the region through long-term planning. The region should contribute a lot to its development and progress by optimally using the available resources. Achieving this goal requires the optimal use of territorial capabilities and organizing various factors of development in economic, social and environmental dimensions.

مقاله پژوهشی

بررسی اثرات کارآفرینی گردشگری بر توسعه منطقه‌ای با رویکرد آمایش سرزمین (مطالعه موردی شهرستان‌های چابهار، کنارک، دشتیاری و زراباد)

محمدکریم رئیسی^{۱*}، سجاد بازوند^۲^۱ گروه جغرافیا، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران.^۲ عضو هیات علمی بخش تحقیقات اقتصادی اجتماعی، مرکز تحقیقات و آموزش کشاورزی و منابع طبیعی استان لرستان، سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی، لرستان، ایران.

doi 10.22034/GRD.2025.22423.1639

چکیده

هدف پژوهش حاضر بررسی اثرات کارآفرینی گردشگری بر توسعه منطقه‌ای با رویکرد آمایش سرزمین در شهرستان‌های چابهار، کنارک، دشتیاری و زراباد است. این پژوهش از نظر هدف کاربردی و از نظر شیوه اجرا توصیفی-تحلیلی است. جامعه آماری تحقیق را چهار شهرستان چابهار، کنارک، دشتیاری و زراباد تشکیل داده است که بر اساس آخرین سرشماری عمومی نفوس و مسکن تعداد ۳۸۱۲۱۹ نفر بوده است که با استفاده از فرمول کوکران تعداد ۳۸۴ نفر به عنوان نمونه انتخاب شده است. به منظور تجزیه و تحلیل یافته‌های تحقیق از آزمون تی تک نمونه‌ای، تحلیل رگرسیون چندمتغیر و ضریب همبستگی پیرسون استفاده شده است. نتایج بررسی وضعیت کارآفرینی گردشگری با استفاده از آزمون تی تک نمونه‌ای نشان داد که شاخص اقتصادی با میانگین ۳/۱۷۶ در وضعیت مطلوب، شاخص نهادی با میانگین ۲/۸۵۶ در وضعیت نامطلوب، شاخص اجتماعی-فرهنگی با میانگین ۳/۱۲۱، شاخص کالبدی-زیست‌محیطی با میانگین ۳/۰۷۷ و شاخص زیست‌محیطی با میانگین ۳/۱۰۸ در وضعیت مطلوب قرار دارند. در بین شهرستان‌ها نیز شهرستان چابهار با میانگین ۳/۱۸۸ بهترین وضعیت را از نظر کارآفرینی گردشگری در بین چهار شهرستان موردبررسی دارد و شهرستان زراباد با میانگین ۲/۸۱۷ در بدترین وضعیت قرار دارد. همچنین وضعیت شهرستان کنارک با میانگین ۳/۱۴۴ مطلوب و شهرستان دشتیاری با میانگین ۲/۹۰۲ در وضعیت نامطلوب ارزیابی شده است. نتایج تحلیل رگرسیون چندمتغیره نشان داد که شاخص اقتصادی بیش‌ترین تأثیر را بر توسعه منطقه‌ای با مقدار ضریب بتای ۰/۳۷۶ داشته است. همچنین شاخص کالبدی-زیرساختی با مقدار ضریب بتای ۰/۳۰۱، شاخص اجتماعی-فرهنگی با مقدار ضریب بتای ۰/۲۴۸، شاخص نهادی با مقدار ضریب بتای ۰/۲۱۱ و شاخص زیست‌محیطی با مقدار بتای ۰/۱۶۸ بر توسعه منطقه‌ای تأثیرگذار هستند. نتایج ضریب پیرسون نیز نشان داد که رابطه معنادار بین کارآفرینی گردشگری و توسعه منطقه‌ای با مقدار ضریب همبستگی ۰/۴۵۵ برقرار است.

تاریخ دریافت:

۱۴۰۳ آذر ۰۱

تاریخ پذیرش:

۱۶ بهمن ۱۴۰۳

کلیدواژه‌ها:

کارآفرینی،
گردشگری،
توسعه منطقه‌ای،
آمایش سرزمین،
شهرستان‌های ساحلی سیستان
و بلوچستان،

۱ مقدمه

گردشگری به عنوان یک فعالیت گسترده اقتصادی-اجتماعی و رکنی مهم در معادلات اقتصادی، یکی از ابزارهای مهم توسعه شناخته می‌شود که اقتصاد، جامعه، فرهنگ و محیط‌زیست از آن تأثیرات بسیاری را می‌پذیرند (نظری سرمازه و صیدایی، ۱۴۰۰: ۲۳۱).

* نویسنده مسئول: محمدکریم رئیسی

Email: pnuraesi@pnu.ac.ir

آدرس: گروه جغرافیا، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران. صندوق پستی: ۱۹۳۹۵-۴۶۹۷

بسیاری از کشورها این صنعت پویا را به‌عنوان منبع اصلی درآمد، اشتغال و رشد بخش خصوصی و توسعه ساختار زیربنایی می‌دانند (حسینی کهنوج و همکاران، ۱۴۰۳: ۷). باوجود شرایط متفاوت، گردشگری همواره به‌عنوان عاملی مهم برای توسعه اقتصادی به‌حساب می‌آید (دسترنج و همکاران، ۱۳۹۸: ۹۸). بزرگ‌ترین صنعت عصر حاضر، برای تداوم، نیازمند تفکر خلاقانه و کارآفرینی است و در مقابل، بستر منحصربه‌فردی را برای ایجاد اشتغال و کارآفرینی، در مناطق شهری و روستایی فراهم ساخته است (راشکی و همکاران، ۱۳۹۷: ۵).

این صنعت دارای قابلیت‌ها و فرصت‌های زیادی جهت نوآوری و کارآفرینی است و سرمایه‌گذاری بر روی آن زمینه‌ساز گسترش و رونق کسب‌وکارها و ایجاد فرصت‌های شغلی بسیاری است (کرمی و همکاران، ۱۴۰۲: ۲۵). در فرآیند کارآفرینی، با ارائه ایده‌های نو و خلق و شناسایی فرصت‌های جدید، محصول و یا خدمتی جدید معرفی می‌شود و یا نسبت به بهبود ساختار تولید مبادرت می‌گردد که این امر توأم به پذیرش مخاطرات مالی، روانی و اجتماعی و دریافت منابع مالی، رضایتمندی شخصی و استقلال است (روزبهرانی و همکاران، ۱۴۰۲: ۳۵).

کارآفرینی گردشگری روندی پیچیده، فراگیر و بلندمدت است (نظری سرمازه و صیدایی، ۱۴۰۰: ۲۶۲)؛ و موجب اشتغال‌زایی و درنهایت کاهش بیکاری و ناهنجاری‌های اجتماعی می‌شود (فخرالدینی و بهادری، ۱۴۰۳: ۲). در اکثر کشورهای دنیا توجه خاصی به کارآفرینی و کارآفرینان حوزه گردشگری شده است و در چارچوب نظریه رفتاری یا محیطی کارآفرینی، تقویت کارآفرینی گردشگری به‌واسطه ایجاد و توسعه فضا و بستر مناسب برای توسعه آن یک ابزار پیشرفت کشورها به‌ویژه کشورهای درحال توسعه به‌شمار می‌آید (رفیعی و همکاران، ۱۴۰۱: ۱۴۰).

آمایش سرزمین در ایران به‌عنوان سازمان‌دهی مطلوب فضا در جهت نیل به اهداف و استراتژی‌های توسعه ملی است؛ بنابراین هدف کلی آمایش سرزمین، سازمان‌دهی سیاسی فضا در چهارچوب منافع ملی است. لذا تأکید خاصی بر دیدگاه فضایی (مکانی- جغرافیایی) در برنامه‌ریزی توسعه و تکامل ملی دارد. هدف و آرمان چنین دیدگاهی «توزیع و تقسیم جمعیت و فعالیت‌های عمرانی در پهنه سرزمین، اجرای استراتژی بهزیستی برای فرد و جامعه، استفاده مطلوب از منابع طبیعی و نیروی انسانی در جهت کفایت اقتصادی و اجتماعی است (مهندزاد و همکاران، ۱۳۹۹: ۱۲۵).

توسعه منطقه‌ای از طریق کارآفرینی گردشگری به‌عنوان فرصتی مغتنم برای منطقه چابهار به‌عنوان قطب گردشگری جنوب شرق کشور و استان سیستان و بلوچستان در راستای آمایش سرزمین می‌تواند موجب فراهم آوردن فرصت‌ها و ظرفیت‌های بسیار زیادی شود که هرکدام از آن‌ها می‌تواند موجبات رشد و توسعه را در همه ابعاد اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی، بهداشتی و غیره مهیا سازد. در حال حاضر توسعه منطقه‌ای از طریق کارآفرینی گردشگری در منطقه چابهار کمتر مورد برنامه‌ریزان و تصمیم‌گیران ملی و محلی قرار گرفته است که توجه به این امر مهم می‌تواند علاوه بر افزایش گردشگران داخلی و خارجی در این منطقه باعث افزایش اشتغال و کارآفرینی شود و موجب استفاده از تمام ظرفیت‌های این منطقه در زمینه گردشگری گردد که درنهایت موجبات رشد و توسعه منطقه‌ای را در این منطقه فراهم آورد؛ بنابراین هدف پژوهش حاضر بررسی اثرات کارآفرینی گردشگری بر توسعه منطقه‌ای با رویکرد آمایش سرزمین در شهرستان‌های چابهار، کنارک، دشتیاری و زراباد است. این پژوهش در پی پاسخ به این سؤال است که اثرات کارآفرینی گردشگری بر توسعه منطقه‌ای در شهرستان‌های چابهار، کنارک، دشتیاری و زراباد چگونه است؟.

۲ پیشینه تحقیق

نظری سرمازه و همکاران (۱۴۰۰) در مطالعه‌ای که در شهرستان کوهرنگ انجام داده‌اند به واکاوی عوامل بنیادین کارآفرین گردشگری اثرگذار بر توسعه پایدار روستایی پرداخته‌اند. نتایج به‌دست‌آمده بیانگر این است که برای

سنجش تأثیر کارآفرینی گردشگری بر توسعه پایدار روستایی می‌بایست میزان سازگاری اجتماعی- فرهنگی، سازگاری محیطی، میزان نوآوری و تأثیرات رشد و توسعه‌ای آن، در زندگی جامعه میزبان را مورد بررسی قرار داد. بابایی و همکاران (۱۴۰۲) در مطالعه‌ای که در استان کرمانشاه انجام دادند به تحلیل اثرات کارآفرینی گردشگری بر توسعه روستایی پرداختند. نتایج نشان داد که میزان توسعه کارآفرینی گردشگری روستایی در این مناطق پایین است و می‌توان با گسترش امکانات رفاهی و خدماتی، توانمندسازی روستاییان، تقویت زیرساخت فیزیکی و حمایت دولت از کارآفرینی و گردشگری روستایی، داشتن دیدگاهی مثبت نسبت به توسعه گردشگری روستایی، توانمندسازی روان‌شناختی، آموزش آداب‌ورسوم روستاییان به گردشگران، ارتقای امنیت اجتماعی و بهبود باور و نگرش نسبت به گردشگری، به موفقیت بیشتر در توسعه کارآفرینی گردشگری روستایی کمک کرد.

روزیبانی و همکاران (۱۴۰۲) در مطالعه‌ای در شهرستان ملایر به تحلیل قابلیت بازساخت فضایی کارآفرینی گردشگری در توسعه نواحی روستایی پرداختند. نتایج این مطالعه نشان داد که کارآفرینی گردشگری (مبل و منبت) در ۹۰ درصد از نواحی روستایی دارای وضعیتی نسبتاً مطلوب بوده و سطح رشد فعالیت‌های اقتصادی کارآفرینی گردشگری را در منطقه منجر شده است.

کریم زاده و همکاران (۱۴۰۳) در مطالعه‌ای در استان اردبیل به بررسی ارتباط مزیت‌های منطقه‌ای مؤثر در کارآفرینی گردشگری روستایی با عوامل مؤثر در کارآفرینی گردشگری روستایی پرداختند. نتایج نشان داد که در متغیر عوامل مؤثر در کارآفرینی گردشگری روستایی در بعد نهادی عامل دسترسی آسان به نهادها و تعاونی‌های حامی فعالیت‌های کارآفرینانه و در بعد اجتماعی عامل نداشتن استرس در موقعیت‌های سخت و مشکل، بیشترین میزان تأثیرگذاری را در این رابطه داشته است. در متغیر مزیت‌های منطقه‌ای مؤثر در کارآفرینی گردشگری روستایی، در بعد سیاسی - حقوقی عامل وجود مشوق‌های دولتی برای کارآفرینان در راستای کارآفرینی روستایی و در بعد زیرساختی عامل دسترسی به جایگاه توزیع بنزین و سوخت، بیشترین میزان تأثیرگذاری در این رابطه را نشان می‌دهد.

ل‌به^۱ و همکاران (۲۰۱۴) در مطالعه‌ای سیستماتیک برای کارآفرینی گردشگری پایدار به این نتیجه رسیدند که کارآفرینی گردشگری باید دارای نوآوری بوده و سازگاری زیست‌محیطی، اجتماعی و فرهنگی را به همراه داشته باشد و در جهت توسعه پایدار پاسخگوی شاخص‌های اقتصادی، اجتماعی و محلی پایدار باشد. موسکاردو^۲ (۲۰۱۴) در پژوهشی به موضوع گردشگری و هدایت جامعه در مناطق روستایی و ارتباط بین پویایی، کارآفرینی، توسعه گردشگری و رفاه جامعه پرداخته است. او معتقد است که درک خصوصیات و اقدامات کارآفرینان گردشگری یک بعد مهم از گردشگری است که باید در تدوین چارچوب‌های نظری برای تبیین و پیش‌بینی تأثیرات گردشگری در نظر گرفته شود. جمان و علم^۳ (۲۰۱۶) در مقاله‌ای با عنوان " کارآفرینی به‌عنوان نیروی محرکه (پیشران) برای توسعه گردشگری روستایی" معتقدند که برای ایجاد علاقه و تمایل به مشارکت در کارآفرینی باید از مشوق‌ها و پشتیبانی‌های مختلفی از جمله دسترسی به سرمایه، فرصت حضور در دوره‌ها و آموزش کارآفرینی و جنبه‌های بازاریابی استفاده کرد. اوتامی^۴ و همکاران (۲۰۲۳) در مطالعه‌ای که در کشور اندونزی انجام دادند به بررسی عوامل موفقیت کارآفرینی گردشگری روستایی برای دهکده گردشگری پایدار پرداختند. نتایج ده عامل ایجاد موفق دهکده گردشگری پایدار از طریق کارآفرینی گردشگری روستایی را نشان داد. این عوامل عبارت‌اند از: مدیریت درآمد، توسعه واحد تجاری، رشد اقتصادی، همکاری متقابل، همکاری، نوآوری، خلاقیت، آگاهی محیطی، مدیریت

¹ Lebe

² Moscardo

³ Jaman & Alam

⁴ Utami

منابع و بازدیدکنندگان. گوا^۱ و همکاران (۲۰۲۳) در مطالعه‌ای به بررسی کارآفرینی گردشگری در مقاصد روستایی پرداختند. نتایج نشان داد که همه عوامل سرمایه موردبررسی با کارآفرینی گردشگری مرتبط بودند، اگرچه آنها تنها در صورت ترکیب، کارآفرینی گردشگری را تسهیل کردند. در اینجا مشاهده شد که چهار پیکربندی سرمایه، کارآفرینی گردشگری را در مقاصد روستایی ترویج کردند و مسیرهای متعدد به سمت کارآفرینی گردشگری روستایی را برجسته کردند. سرمایه‌های انسانی و فیزیکی کارآفرینان کلید کارآفرینی گردشگری بود.

بررسی پیشینه تحقیق بیانگر این است که اگرچه مطالعاتی در رابطه با کارآفرینی گردشگری در مناطق شهری و روستایی انجام شده است ولی تاکنون مطالعه‌ای که در ایران اثرات کارآفرینی گردشگری را بر توسعه منطقه‌ای و بارویکرد آمایش سرزمین موردبررسی قرار دهد انجام نشده است و این مطالعه از این حیث دارای تازگی و نوآوری است.

۳ مبانی نظری

۳٫۱ گردشگری

گردشگری در قرن حاضر در زمینه رشد و توسعه اقتصادی و اجتماعی جوامع اهمیت فزاینده‌ای پیدا کرده است و آثار اقتصادی آن در اکثر کشورهای دنیا به وضوح قابل مشاهده است (مالیک^۲ و همکاران، ۲۰۲۰: ۱۸۶)؛ که از آن به عنوان رشد اقتصادی یاد می‌نمایند. به گونه‌ای که در حال حاضر صنعت گردشگری پس از صنایع خودروسازی، ساختمان و غذایی چهارمین صنعت برتر جهان است (حسینی و خادم، ۱۴۰۲: ۱۷). گردشگری در یک کلیت، دربرگیرنده جریانی از سرمایه، انسان، فرهنگ و کنش متقابل میان آنها است که در مناطق مختلف، اثرات گوناگونی را بر جای می‌گذارد (بابایی و همکاران، ۱۴۰۲: ۹۵). توسعه فعالیت‌های گردشگری می‌تواند زمینه را برای ایجاد پویایی اجتماعی- اقتصادی فراهم سازد (عباسی و همکاران، ۱۳۹۹: ۲). گردشگری مفهومی فراگیر و گسترده است و به دلیل چندوجهی و میان‌رشته‌ای بودن از دیدگاه‌های مختلف موردبررسی قرار گرفته است. به همین دلیل در مورد مفاهیم گردشگر و گردشگری، دیدگاه‌های متفاوتی وجود دارد که توسط محققان، رسانه‌ها یا سازمان‌های بین‌المللی، دولتی و غیردولتی موردبحث قرار گرفته است (یانان^۳ و همکاران، ۲۰۲۴: ۲).

اسماراندا و همکاران (۲۰۱۴) گردشگری را یک صنعت خدماتی که شامل تعدادی از ترکیبات مادی و غیرمادی است که گردشگر در جهت برآوردن نیازها و آرزوهای خود انجام می‌دهد، تعریف کرده‌اند. گردشگری عبارت است از فعالیت‌های افرادی که برای استراحت، کار و غیره به خارج از محیط سکونت معمول خویش سفر کرده می‌کنند (آلین پوپسکو^۴ و همکاران، ۲۰۲۴: ۳). توسعه گردشگری متضمن توجه به توسعه در همه سطوح فردی، سازمانی، ملی و بین‌المللی است و پایداری آن مستلزم استفاده از منابع، مدیریت، سرمایه‌گذاری، پیشرفت فناوری و تغییر ساختاری و نهادی است که با بازهای حال و آینده بشر سازگار باشد (ویداوسکی^۵ و همکاران، ۲۰۲۳: ۲).

¹ Guo

² Mallick

³ Yanan

⁴ Alin Popescu

⁵ Widawski

۳،۲ کارآفرینی گردشگری

گردشگری تاکنون بزرگ‌ترین پتانسیل را برای ایجاد فرصت‌های کارآفرینی و اشتغال فراهم کرده و سبب تأثیر بسیار مثبت آن بر توسعه اقتصادی و اجتماعی کشورها شده است (نظری و صیدایی، ۱۳۹۹: ۹۸). کارآفرینی از محورهای اصلی و اساسی رشد و توسعه در هر کشوری است؛ به‌طوری‌که آن را موتور توسعه اقتصادی می‌دانند (صفری علی اکبری، ۱۴۰۲: ۲۷۵). کوون کوچ ازجمله محققانی بود که توجه ویژه‌ای بر نقش کارآفرینان گردشگری داشته است. با توجه به یافته‌های وی حضور کارآفرینان گردشگری در یک جامعه به میزان قابل‌توجهی سرعت و موفقیت توسعه گردشگری را تعیین می‌کند و کارآفرینان شخصیت‌های علی در توسعه گردشگری هستند (ربیعی مندج و همکاران، ۱۴۰۱: ۲۷۵).

پیچ و اتلجیویک (۲۰۰۹) تأکید می‌کنند که مفهوم کارآفرینی گردشگری به‌خوبی درک نشده است، حتی اگر به نظر برسد که گردشگری یک بخش جذاب برای سرمایه‌گذاران و کارآفرینان باشد. بخش گردشگری فضایی کارآمد برای تلاش‌های کارآفرینانه بوده است (حسینی کهنوج و همکاران، ۱۴۰۳: ۴). مسلم است که گردشگری نیاز شدیدی به نوآوری دارد و بنگاه‌ها باید به تقاضای روزافزون و متغیر گردشگری به شیوه‌ای نوآورانه پاسخ دهند. این ضرورت و اهمیت کارآفرینی را گردشگری را توضیح می‌دهد (جمینی و همکاران، ۱۴۰۲: ۶۴).

کارآفرینی در گردشگری به‌طور فزاینده‌ای به‌عنوان استراتژی برای توسعه اقتصادی در مناطق توسعه‌نیافته توصیف شده است (رفیعی و همکاران، ۱۴۰۱: ۱۴۰)؛ و بسیاری از کشورها برای توسعه مناطق محروم از کسب‌وکارهای جدید در گردشگری حمایت می‌کنند (کریم‌زاده و همکاران، ۱۴۰۳: ۴). کارآفرینی در صنعت گردشگری به‌عنوان یک کاتالیزور، توان غلبه بر مشکلات مرتبط با رشد اقتصادی، نابرابری‌های اجتماعی و ایجاد اشتغال را داراست (دال‌بلو^۱ و همکاران، ۲۰۲۲: ۴۴). در بسیاری از کشورهای درحال‌توسعه، کارآفرینان در بخش گردشگری در حال افزایش هستند و در نتیجه به دولت کمک می‌کنند تا قدرت صنایع کوچک و متوسط (SMIs) را تقویت کند که می‌تواند نرخ بیکاری را در میان جامعه محلی کاهش دهد و به کاهش فقر کمک کند (پازکی، ۱۴۰۲: ۱۵۸).

۳،۳ توسعه منطقه‌ای

مفهوم توسعه در هزاره سوم، توسعه‌ای است که به حقوق و منزلت انسان و مکان زندگی او توجه می‌کند تفکر برنامه‌ریزی منطقه‌ای رسانیدن انسان به مرحله‌ای است که وی از زندگی خود اظهار رضایت کند (محمدپناهی و همکاران، ۱۴۰۲: ۲۱۰). مفهوم توسعه در هزاره سوم، توسعه‌ای است که به حقوق و منزلت انسان و مکان زندگی او توجه می‌کند تفکر برنامه‌ریزی منطقه‌ای رسانیدن انسان به مرحله‌ای است که وی از زندگی خود اظهار رضایت کند (روزبهرانی و همکاران، ۱۴۰۲: ۲۸). از آنجایی که نتیجه منطقی رشد بخش نامتعادل، توسعه ناموزون جغرافیایی است، هیرشمن نیروهای تمرکز را روی هم‌رفته قطبش نام نهاد که بر اساس آن توسعه در مرکز، سرانجام به رشد مناطق عقب‌مانده کمک کرده، توسعه آنها را به دنبال خواهد داشت (امینی و همکاران، ۱۴۰۱: ۹۷). مابوگونج و میسرا نیز، نابرابری‌های منطقه‌ای را به تفاوت‌های موجود در بهره‌وری و ترتیبات نهادی نسبت داده و موضوع را در یک مدل به نام نظام توسعه منطقه‌ای شرح داده‌اند. از نظر آنان توسعه نظام به توسعه مناسبات بین اجزا و عناصر آن بستگی دارد و ضعف مناسبات، پخش تحولات مثبت و پیشرفت‌ها را در اجزای نظام با مشکل روبه‌رو می‌نماید. همچنین معتقدند که ساخت اجتماعی و توسعه منطقه‌ای باهم ارتباط مستقیم دارند (کریم‌زاده و همکاران، ۱۴۰۳: ۳).

¹ Dal Bello

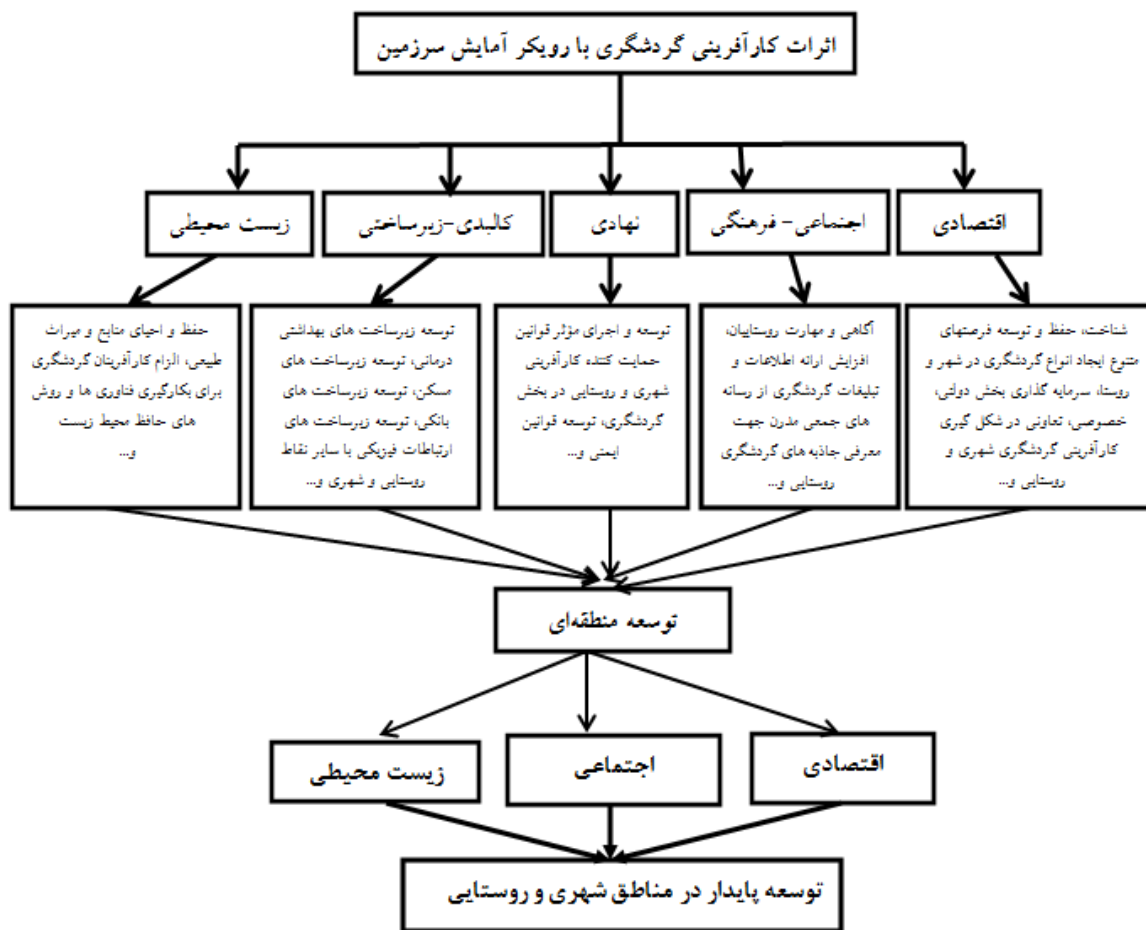
به عبارتی برنامه‌ریزی در سطح منطقه می‌تواند شکاف و فاصله بین برنامه‌ریزی در سطوح ملی و محلی را پر کند. در این زمینه میردال نیز با تحلیل روند نابرابری‌های بین مناطق یک کشور و تعمیم آن به کل کشورها، به این نتیجه رسیده که وجود ناپیوستگی در ساختار اجتماعی و اقتصادی، دارای آثار بازدارنده است و برقراری ارتباط بین مناطق را آشکار می‌سازد و یک زنجیره علت و معلولی، توسعه‌نیافتگی فضایی را تشدید می‌کند. ولی یکپارچگی بین مناطق و بخش‌های اقتصادی موجب می‌شود که فرایند (آثار انتشار) دارای توسعه در یک منطقه به مناطق دیگر سرایت کند (سجودی و همکاران، ۱۴۰۳: ۱۳).

۳،۴ آمایش سرزمین

آمایش سرزمین از منظر برنامه‌ریزی، در اصل نوعی برنامه‌ریزی فضایی است. هدف آمایش سرزمین این است که به برنامه‌ریزی، بعدی جدیدی بدهد که همان نحوه توزیع و سازمان‌یابی انسان‌ها و فعالیت‌ها در سراسر سرزمین ملی است (جوانشیری و همکاران، ۱۴۰۱: ۵۸). آمایش سرزمین، برنامه‌ریزی فضایی و جغرافیایی برای رسیدن به توسعه است. آمایش سرزمین، سازوکاری مهم برای پاسخ به عدم تعادل‌های فضای ملی و ناحیه‌ای و اصلاح و سازمان‌دهی روند توسعه در کشور است. در حقیقت، آمایش سرزمین پاسخی به محدودیت‌های طبیعی و نیاز برای بهبود شرایط زندگی اجتماعی است که بر حل مسائل بر اساس هماهنگی بین رشد جمعیت، شبکه‌های حمل‌ونقل، استقرار صنایع، حفاظت از محیط‌زیست و توجه به مسائل آتی تمرکز دارد (ویسی، ۱۴۰۲: ۲۰۸).

آمایش سرزمین نوعی هدایت و مدیریت راهبردی است که سعی می‌کند پیوندهای انسان با فعالیت‌هایش را در محیط و فضایی که در آن قرار دارد مورد مطالعه قرار داده و با رعایت مسائل زیست‌محیطی و استفاده از منابع تجدید پذیر و مقابله با روندهای مخرب محیط‌زیست، سیستم فضایی پایداری را فراهم آورد و برنامه‌های توسعه فضایی بلندمدت و پایدار متکی بر مشارکت عمومی را عملی سازد (جوانشیری و همکاران، ۱۴۰۱: ۵۹). در این زمینه، مترنیخت معتقد است که آمایش سرزمین به صورت فزاینده به عنوان ابزار یا فرایندی مهم برای حل چالش‌های فضایی و به عنوان ابزاری کارآمد برای آمایش ابعاد فضایی سیاست‌های استراتژیک باهدف جمع و هماهنگی همه فعالیت‌های فضایی مصرفی در سرزمین واحد (مانند کشور) به کار می‌رود (ویسی، ۱۴۰۲: ۲۰۸).

در آمایش سرزمین، گردشگری به عنوان یک بخش ارزشمند و رشد یابنده در زمینه رهیافت اقتصادی مطرح بوده و دارای خطرات و هزینه‌های کمتری در زمینه سرمایه‌گذاری با توجه به در دسترس بودن منابع و پایین بودن قیمت‌ها در مقایسه با دیگر پروژه‌ها است، همچنین آمایش سرزمین در زمینه کارآفرینی گردشگری در هر منطقه از طریق امکان‌سنجی توسعه گردشگری صورت می‌گیرد تا از این طریق قابلیت‌های توسعه گردشگری بازشناخته شود (عظیمی آملی و قنبری، ۱۳۹۵: ۱۶۵).



شکل ۱: مدل مفهومی تحقیق

۴ روش‌شناسی تحقیق

این پژوهش به لحاظ هدف از نوع کاربردی است و از نظر شیوه اجرا توصیفی-تحلیلی است. جامعه آماری تحقیق را چهار شهرستان چابهار، کنارک، دشتیاری و زرباد تشکیل داده است که بر اساس آخرین سرشماری عمومی نفوس و مسکن تعداد ۳۸۱۴۱۶ نفر بوده است که با استفاده از فرمول کوکران تعداد ۳۸۴ نفر در بین مناطق روستایی و شهری به عنوان نمونه انتخاب شده است. یادآوری می‌گردد تعداد پرسشنامه اختصاص یافته هر شهرستان بر اساس جمعیت شهرستان و به صورت سهمیه‌ای انتخاب شده است (جدول ۱).

جدول ۱: تعداد جمعیت و تعداد پرسشنامه اختصاص یافته به هر شهرستان

شهرستان	جمعیت	درصد پرسشنامه	تعداد پرسشنامه
چابهار	۲۰۳۲۹۳	۵۳	۲۰۳
کنارک	۷۸۰۱۵	۲۰/۵	۷۹
دشتیاری	۷۹۹۱۱	۲۱	۸۱
زرباد	۲۰۱۹۷	۵/۵	۲۱
کل	۳۸۱۴۱۶	۱۰۰	۳۸۴

منبع: مرکز آمار ایران و محاسبات نگارنده، ۱۴۰۳

به‌منظور گردآوری اطلاعات و داده‌های تحقیق از پرسشنامه محقق ساخته استفاده شده است که روایی صوری و محتوایی آن پس از بررسی‌های مختلف توسط متخصصان و کارشناسان و رفع ایرادات لازم مورد تأیید قرار گرفته است. همچنین به‌منظور پایایی تحقیق از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شده است که مقدار ضریب آلفای به‌دست‌آمده برابر با ۰/۷۹ بوده است که نشان‌دهنده پایایی مناسب پرسشنامه به‌منظور سنجش متغیرهای تحقیق است. شاخص‌های اقتصادی، اجتماعی- فرهنگی، نهادی، کالبدی- زیرساختی و زیست‌محیطی برای کارآفرینی گردشگری و از شاخص‌های اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی برای توسعه اقتصادی استفاده شده است (جدول ۲). به‌منظور تجزیه و تحلیل یافته‌های تحقیق از آزمون تی تک نمونه‌ای، تحلیل رگرسیون چندمتغیر و ضریب همبستگی پیرسون استفاده شده است.

جدول ۲: مؤلفه‌ها، شاخص و گویه‌های تحقیق

مؤلفه	شاخص	گویه
کارآفرینی گردشگری	اقتصادی	شناخت، حفظ و توسعه فرصت‌های متنوع ایجاد انواع گردشگری در شهر و روستا، سرمایه‌گذاری بخش دولتی، خصوصی، تعاونی در شکل‌گیری کارآفرینی گردشگری شهری و روستایی، اعطای وام و تسهیلات اعتباری و حمایت‌های غیرمالی با تمهیدات خاص، حداقل نمودن میزان بهره بانکی وام و تسهیلات اعتباری مرتبط با کارآفرینی گردشگری، حمایت‌های مالی خانواده و اقوام و دوستان برای راه‌اندازی کسب‌وکاری جدید در زمینه گردشگری شهری و روستایی، حمایت‌های مالی خیرین برای راه‌اندازی کسب‌وکاری جدید در زمینه گردشگری.
	اجتماعی- فرهنگی	شناخت، حفظ و توسعه جاذبه‌های میراث فرهنگی و تاریخی روستایی، شناخت، حفظ و توسعه محصولات و فرآورده‌های متنوع و بومی روستایی، ارائه آموزش‌های ترویجی مرتبط با گردشگری و مدیریت آن برای ارتقا دانش، آگاهی و مهارت روستاییان، افزایش ارائه اطلاعات و تبلیغات گردشگری از رسانه‌های جمعی مدرن جهت معرفی جاذبه‌های گردشگری روستایی، ارائه مشاوره‌های کارآفرینی گردشگری روستایی در سطح روستا از سوی نهادهای غیردولتی در روستا، ارائه اطلاعات به‌روز به روستاییان در راستای توسعه کارآفرینی در حوزه گردشگری، ترغیب مردم محلی به کارآفرینی در گردشگری به‌ویژه توسط مدیران محلی، اقدام افراد سرشناس و معتمدین محلی در جهت ایجاد کسب‌وکارهای جدید در حوزه گردشگری.
	نهادی	حذف موازی کاری در سازمان‌های مختلف متولی توسعه کارآفرینی گردشگری، همکاری سازمان‌های مختلف ذی‌ربط در مسائل شهری و روستایی در راستای توسعه کسب‌وکارهای گردشگری، کاهش مراحل پروسه ثبت مالکیت زمین و دارایی‌ها، دریافت مجوزهای موردنیاز تأسیس کسب‌وکار در حوزه گردشگری شهری و روستایی، تسهیل شرایط ضمانت و وثیقه برای دریافت وام توسط کارآفرینان شهری و روستایی، نظارت مناسب بر روند مصرف وام‌های ارائه‌شده به مردم محلی در جهت کارآفرینی گردشگری، توسعه و اجرای مؤثر قوانین حمایت‌کننده کارآفرینی شهری و روستایی در بخش گردشگری، توسعه قوانین ایمنی.
	کالبدی- زیرساختی	توسعه زیرساخت‌های بهداشتی درمانی، توسعه زیرساخت‌های مسکن، توسعه زیرساخت‌های بانکی، توسعه زیرساخت‌های ارتباطات فیزیکی با سایر نقاط روستایی و شهری، توسعه زیرساخت‌های ارتباطی دسترسی پیاده، مسیریابی پیاده، سواره و دوچرخه برای رسیدن به مکان‌های صعب‌العبور جهت دسترسی بهتر به مقصد توسط گردشگران، توسعه زیرساخت‌های سامانه حمل‌ونقل روستایی، توسعه زیرساخت‌های پشتیبانی و تسهیلات عمومی بین‌راهی، توسعه زیرساخت‌های پشتیبانی و تسهیلات عمومی در مقاصد گردشگری، توسعه زیرساخت‌ها و تسهیلات رفاهی اقامتی در مقصد گردشگری.
	زیست‌محیطی	بهره‌مندی از منابع طبیعی پایه تولید در سطح روستا (زمین، آب، پوشش گیاهی و...)... حفظ و احیای منابع و میراث طبیعی، الزام کارآفرینان گردشگری برای به‌کارگیری فناوری‌ها و روش‌های حافظ محیط‌زیست، صدور مجوز و گواهینامه برای محصولات روستایی و کشاورزی ارگانیک، توسعه به‌کارگیری فناوری‌ها و روش‌های جدید برای کاهش ضایعات و پسماندها در کسب‌وکارهای گردشگری، معاف نمودن یا تخفیف هزینه‌های استفاده از محیط‌زیست و منابع طبیعی برای

کسب و کارهای گردشگری رعایت کننده مسائل محیط زیستی، ارتقاء بهداشت محیط و حفاظت از منابع طبیعی مقصد گردشگری از جانب گردشگران با مدیریت مؤثر تورگردان‌ها.		
میزان درآمد، وضعیت اشتغال، وضعیت درآمد، وضعیت پس‌انداز، میزان حمایت از کسب و کارها، وضعیت تولیدات صنعتی، وضعیت تولیدات کشاورزی، میزان سرمایه‌گذاری بخش خصوصی در فعالیت‌های مختلف،	اقتصادی	توسعه منطقه‌ای
وضعیت کیفیت زندگی، وضعیت مهاجرت، وضعیت سواد و آموزش، میزان دسترسی به زیرساخت‌های اجتماعی، وضعیت امنیت اجتماعی، وضعیت مشارکت مردم در برنامه‌های عمرانی، میزان اشتغال زنان، برابری و مساوات در استفاده از فرصت‌ها، وضعیت بهداشتی درمانی، میزان دسترسی به مراکز بهداشتی، میزان دسترسی به مراکز آموزشی	اجتماعی	
وضعیت آب مصرفی، وضعیت بازیافت مواد زائد و زباله، وضعیت حفاظت از تنوع زیستی، میزان آلودگی هوا، وضعیت آلودگی صوتی، وضعیت نظافت معابر،	زیست محیطی	

منبع: جمینی و همکاران، ۱۴۰۲؛ نظری و صیدایی، ۱۳۹۹؛ بابایی و همکاران، ۱۴۰۲؛ کریمزاده و همکاران، ۱۴۰۳؛ حسینی کهموج و سجاسی قیداری، ۱۴۰۳؛ روزبهرانی و همکاران، ۱۴۰۲؛ رفیعی و همکاران، ۱۴۰۱؛ میرفخرالدینی و بهادری، ۱۴۰۳

۵ معرفی منطقه مورد مطالعه

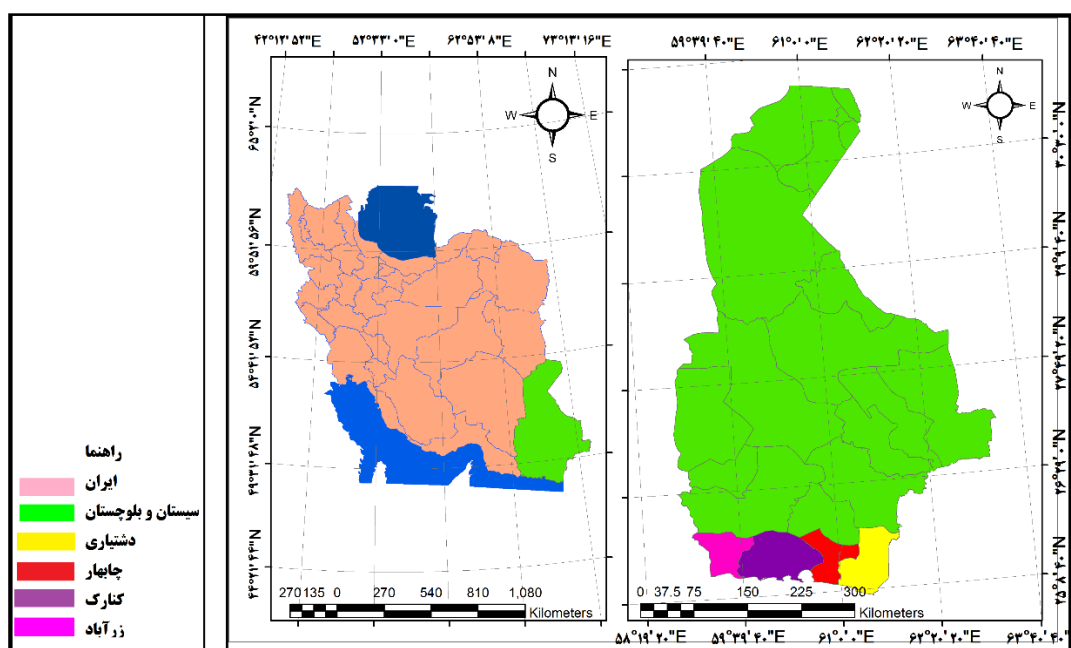
منطقه مورد مطالعه شامل چهار شهرستان چابهار، کنارک، دشتیاری و زراباد از استان سیستان و بلوچستان که در ساحل دریای مکران قرار دارند می‌باشند. این منطقه در طول جغرافیایی ۵۸ درجه و ۵۹ دقیقه تا ۶۱ درجه و ۵۹ دقیقه شرقی و عرض جغرافیایی ۲۵ درجه و ۱۳ دقیقه تا ۲۷ درجه و ۲۵ دقیقه شمالی قرار دارد. از سمت غرب به استان هرمزگان، از سمت جنوب به دریای مکران، از سمت شرق به کشور پاکستان و از سمت شمال به شهرستان‌های نیکشهر، قصرقند و راسک همسایه است. جمعیت این منطقه بر اساس آخرین سرشماری عمومی نفوس و مسکن برابر با ۳۸۱۴۱۶ نفر بوده است (سالنامه آماری استان سیستان و بلوچستان، ۱۴۰۰). در منطقه مورد مطالعه پتانسیل‌های بسیار زیادی به‌خصوص در دو شهرستان چابهار و کنارک در زمینه کارآفرینی و گردشگری وجود دارد که این امکان را فراهم می‌کند تا در این زمینه اقدامات مناسبی در جهت توسعه این مناطق برداشته شود. وجود جاذبه‌های گردشگری بسیار زیاد در این شهرستان‌ها همچون اسکله بریس، تالاب لیپار، سواحل صخره‌ای، گل‌فشان‌ها، گورستان‌های تاریخی، جنگل حرا، منطقه آزاد تجاری و غیره می‌تواند نقش بسیار زیادی در توسعه منطقه مورد مطالعه ایفا نماید (جدول ۳).

جدول ۳: ظرفیت‌ها و پتانسیل‌های شهرستان‌های مورد مطالعه در زمینه کارآفرینی گردشگری

شهرستان	اقتصادی	اجتماعی-فرهنگی	نهادی	کالبدی-زیرساختی	زیست محیطی
چابهار	وجود منطقه آزاد تجاری-وجود صنایع و معادن فعال متنوع-حمایت‌های مالی خیرین برای راه‌اندازی کسب و کاری جدید در زمینه گردشگری- سرمایه‌گذاری بخش‌های دولتی و خصوصی-	جاذبه‌های گردشگری و تاریخی فراوان همچون کوه‌های مریخی، تالاب لیپار، گورستان جن و غیره- اقدام افراد سرشناس و معتمدین محلی در جهت ایجاد کسب و کارهای جدید در حوزه گردشگری-	دریافت مجوزهای مورد نیاز تأسیس کسب و کار در حوزه گردشگری شهری و روستایی- همکاری سازمان‌ها و نهادهای متولی گردشگری به منظور احداث کارآفرینی گردشگری-	داشتن بندر و اسکله فعال- برخورداری از راه‌های ارتباطی مناسب و داشتن فرودگاه- توسعه زیرساخت‌های بهداشتی درمانی- توسعه زیرساخت‌های مسکن- توسعه زیرساخت‌ها و تسهیلات رفاهی اقامتی در مقصد گردشگری-	داشتن آب و هوای مناسب در تابستان و زمستان- توسعه به‌کارگیری فناوری‌ها و روش‌های جدید برای کاهش ضایعات و پسماندها در کسب و کارهای گردشگری-
کنارک	وجود کارگاه‌های قایق‌سازی- رونق صید و صیادی- فراوانی محصولات	برخوردار بودن رستوران‌های متعدد و مسافرخانه‌ها-	همکاری سازمان‌های مختلف ذی‌ربط در مسائل شهری و	راه‌های ارتباطی مناسبی و داشتن فرودگاه-	داشتن آب و هوای مناسب در تابستان و

کشاورزی همچون چیکو، پاپایا، موز، کنار، انبه، زیتون محلی، بادام و هندوانه-	روستایی در راستای توسعه کسب‌وکارهای گردشگری-	زمستان-وجود گل‌فشان‌های زیبا-	دشتیاری
وجود باغات موز و زمین- های حاصلخیز- داشتن گمرک فعال گالک- داشتن اسکله جد،	-	داشتن آب‌وهوای مناسب در تابستان و زمستان-	زرآباد
گذرگاه مرزی و بازارچه ریمدان بین ایران و پاکستان- وجود باغات موز و انبه-	وجود اقامتگاه‌های بومگردی	داشتن آب‌وهوای مناسب در تابستان و زمستان-	

منبع: مطالعات نگارندگان، ۱۴۰۳



شکل ۲: موقعیت سیاسی منطقه مورد مطالعه در کشور و استان سیستان و بلوچستان

۶ نتایج و یافته‌ها

یافته‌های مورد بررسی در دو بخش توصیفی و استنباطی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است. نتایج یافته‌های توصیفی نشان داد که ۶۳ درصد از پاسخگویان را مردان و ۳۷ درصد باقیمانده را زنان تشکیل داده است. از نظر وضعیت تأهل ۵۸ درصد از فراوانی متأهل و ۴۲ درصد باقیمانده مجرد بوده‌اند. از نظر سن پاسخگویان بیشترین درصد فراوانی با ۲۵ درصد مربوط به گروه سنی ۳۱ تا ۴۰ سال و کمترین درصد فراوانی با ۹ درصد به گروه سنی بالاتر از ۶۰ سال اختصاص یافته است. از نظر میزان تحصیلات بیشترین درصد فراوانی با ۲۳ درصد به گروه تحصیلی دیپلم اختصاص یافته است و کمترین درصد فراوانی با ۱۴ درصد به گروه تحصیلی کارشناسی ارشد و دکتری اختصاص یافته است. از نظر وضعیت اشتغال پاسخگویان ۳۸ درصد در گروه شغلی آزاد، ۲۶ درصد در گروه کارمندان، ۱۵ درصد در گروه دانشجویان، ۱۱ درصد در گروه خانه‌دار و ۱۰ درصد نیز در گروه شغلی کشاورز قرار دارند.

۶/۱ بررسی وضعیت کارآفرینی گردشگری

به منظور بررسی وضعیت کارآفرینی گردشگری در منطقه مورد مطالعه از آزمون تی تک نمونه‌ای استفاده شده است. در این آزمون میانگین ۳ به عنوان میانگین مطلوب انتخاب شده است. چنانچه میانگین به دست آمده از میانگین مطلوب بزرگتر باشد و سطح معناداری به دست آمده از سطح ۰/۰۵ کوچکتر باشد و حد بالا و حد پایین هر دو مثبت باشند وضعیت کارآفرینی گردشگری در منطقه مورد مطالعه مطلوب و در غیر این صورت اگر میانگین به دست آمده کوچکتر از میانگین مطلوب باشد و سطح معناداری به دست آمده از سطح ۰/۰۵ کوچکتر باشد و حد بالا و حد پایین هر دو منفی باشند وضعیت کارآفرینی گردشگری در منطقه مورد مطالعه نامطلوب است.

نتایج به دست آمده بیانگر این است که شاخص اقتصادی با میانگین ۳/۱۷۶ بیشترین میانگین را به خود اختصاص داده است و شاخص نهادی با میانگین ۲/۸۵۶ کمترین میانگین را به خود اختصاص داده است. همچنین شاخص اجتماعی- فرهنگی با میانگین ۳/۱۲۱، شاخص کالبدی- زیست محیطی با میانگین ۳/۰۷۷ و شاخص زیست محیطی با میانگین ۳/۱۰۸ همگی در وضعیت مطلوب قرار دارند. در مجموع کارآفرینی گردشگری با میانگین ۳/۰۶۸ با توجه به سطح معناداری به دست آمده که کوچکتر از سطح ۰/۰۵ است و با توجه به حد بالا و حد پایین که هر دو مثبت هستند مطلوب ارزیابی شده است (جدول ۴).

جدول ۴: بررسی وضعیت کارآفرینی گردشگری در منطقه مورد مطالعه با استفاده از آزمون تی تک نمونه‌ای

مطلوبیت عدد مورد آزمون=۳						
شاخص	مقدار آماره (t)	میانگین عددی	سطح معنی داری	اختلاف میانگین	فاصله اطمینان ۹۵ درصد	
					حد بالا	حد پایین
اقتصادی	۸/۴۳۸	۳/۱۷۶	۰/۰۰۰	۰/۱۷۶	۰/۲۵۸	۰/۰۹۹
اجتماعی-فرهنگی	۷/۱۳۳	۳/۱۲۱	۰/۰۰۰	۰/۱۲۱	۰/۲۱۶	۰/۰۶۴
نهادی	-۴/۴۴۲	۲/۸۵۶	۰/۰۰۰	-۰/۱۴۴	-۰/۰۷۱	-۰/۲۱۳
کالبدی-زیرساختی	۶/۱۱۲	۳/۰۷۷	۰/۰۰۰	۰/۰۷۷	۰/۱۵۶	۰/۰۳۸
زیست محیطی	۷/۱۷۶	۳/۱۰۸	۰/۰۰۰	۰/۱۰۸	۰/۱۸۱	۰/۰۵۶
جمع (کارآفرینی گردشگری)	۶/۱۶۶	۳/۰۶۸	۰/۰۰۰	۰/۰۶۸	۰/۱۲۱	۰/۰۳۲

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۳

در ادامه به بررسی وضعیت کارآفرینی گردشگری در شهرستان‌های مورد مطالعه به صورت جداگانه پرداخته شده است. نتایج نشان داد که شهرستان چابهار با میانگین ۳/۱۸۸ بهترین وضعیت را از نظر کارآفرینی گردشگری در بین چهار شهرستان مورد بررسی دارد و شهرستان زرباد با میانگین ۲/۸۱۷ در بدترین وضعیت قرار دارد. همچنین وضعیت شهرستان کنارک با میانگین ۳/۱۴۴ مطلوب و وضعیت شهرستان دشتیاری با میانگین ۲/۹۰۲ نامطلوب ارزیابی شده است. با این تفاسیر می‌توان چنین گفت که کارآفرینی گردشگری در شهرستان چابهار و شهرستان کنارک نسبت به دو شهرستان دشتیاری و زرباد از رونق بیشتری برخوردار است که دلیل آن را می‌توان به خاطر نو پایه بودن این دو شهرستان دانست که از نظر تقسیمات سیاسی این دو شهرستان در اواخر دهه ۹۰ به شهرستان تبدیل شدند و به همین دلیل امکانات و ساختار اداری دیرتر به این دو شهرستان آمده است و هنوز مسئولین و برنامه‌ریزان حیطه گردشگری نتوانسته‌اند طرح‌ها و برنامه‌های لازم را ارائه نمایند (جدول ۵).

جدول ۵: مقایسه وضعیت کارآفرینی گردشگری در شهرستان‌های چابهار، کنارک، دشتیاری و زرباد با استفاده از آزمون تی تک نمونه‌ای

مطلوبیت عدد مورد آزمون=۳						
شهرستان	مقدار آماره (t)	میانگین عددی	سطح معنی‌داری	اختلاف میانگین	فاصله اطمینان ۹۵ درصد	
					حدبالا	حدپایین
چابهار	۸/۵۵۴	۳/۱۸۸	۰/۰۰۰	۰/۱۸۸	۰/۲۹۲	۰/۱۳۲
کنارک	۷/۱۷۸	۳/۱۴۴	۰/۰۰۰	۰/۱۴۴	۰/۲۳۰	۰/۰۷۸
دشتیاری	-۴/۶۷۶	۲/۹۰۲	۰/۰۰۰	-۰/۰۹۸	-۰/۰۵۵	-۰/۱۵۳
زرباد	-۵/۱۱۲	۲/۸۱۷	۰/۰۰۰	-۰/۱۸۳	-۰/۱۳۶	-۰/۲۴۴

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۳

۶٫۲ بررسی وضعیت شاخص‌های توسعه منطقه‌ای

به‌منظور بررسی وضعیت شاخص‌های توسعه منطقه‌ای در شهرستان‌های چابهار، کنارک، دشتیاری و زرباد از آزمون تی تک نمونه‌ای استفاده شده است. نتایج به‌دست‌آمده نشان داد که از میان ۳ شاخص موردبررسی تنها میانگین شاخص اقتصادی (۳/۱۰۴) بالاتر از میانگین مطلوب است و ۲ شاخص اجتماعی (۲/۸۰۷) و زیست‌محیطی (۲/۸۱۷) در وضعیت نامطلوب می‌باشند. درمجموع شاخص توسعه منطقه‌ای با میانگین ۲/۹۱۰ با توجه به سطح معناداری به‌دست‌آمده و حدبالا و حدپایین که هر دو منفی هستند نامطلوب ارزیابی‌شده است. نتایج بیانگر این است که منطقه مورد مطالعه هنوز در همه شاخص‌ها به توسعه نرسیده است (جدول ۶).

جدول ۶: بررسی وضعیت شاخص‌های توسعه منطقه‌ای شهرستان چابهار، کنارک، دشتیاری و زرباد با استفاده از آزمون تی تک نمونه‌ای

مطلوبیت عدد مورد آزمون=۳						
شاخص	مقدار آماره (t)	میانگین عددی	سطح معنی‌داری	اختلاف میانگین	فاصله اطمینان ۹۵ درصد	
					حدبالا	حدپایین
اقتصادی	۶/۱۱۲	۳/۱۰۴	۰/۰۰۰	۰/۱۰۴	۰/۱۶۷	۰/۰۶۵
اجتماعی	-۴/۸۴۴	۲/۸۰۷	۰/۰۰۰	-۰/۱۹۳	-۰/۱۲۱	-۰/۲۴۴
زیست‌محیطی	-۴/۶۸۸	۲/۸۱۷	۰/۰۰۰	-۰/۱۸۳	-۰/۱۰۹	-۰/۲۳۷
مجموع (توسعه منطقه‌ای)	-۳/۳۳۲	۲/۹۱۰	۰/۰۰۰	-۰/۰۹۰	-۰/۰۳۷	-۰/۱۴۹

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۳

۶٫۳ بررسی اثرات کارآفرینی گردشگری بر توسعه منطقه‌ای

از تحلیل رگرسیون چندمتغیره به‌منظور بررسی اثرات کارآفرینی گردشگری بر توسعه منطقه‌ای استفاده گردیده است. برای این منظور کارآفرینی گردشگری به‌عنوان متغیر مستقل و توسعه منطقه‌ای به‌عنوان متغیر وابسته انتخاب شده است. همان‌طور که قابل‌مشاهده است مقدار ضریب همبستگی چندگانه برابر با ۰/۶۹۲ است که مقدار همبستگی بین متغیر مستقل و متغیر وابسته را نشان می‌دهد. ضریب تعیین نیز برابر با ۰/۶۷۱ است که بیان‌کننده تبیین واریانس و تغییرات متغیر وابسته به‌وسیله متغیر مستقل است. یکی از نقص‌های ضریب تعیین این است که میزان موفقیت مدل را بیش‌ازاندازه واقعی نشان می‌دهد و متغیرهای مستقل و حجم نمونه را خیلی کم در نظر می‌گیرد و تعداد درجات آزادی را حساب نمی‌کند. به همین خاطر از ضریب تعیین تعدیل‌شده استفاده شده است. مقدار ضریب تعیین تعدیل‌شده همان‌طور که مشاهده می‌گردد برابر ۰/۶۴۳ است که بیان‌کننده این است که متغیرهای مستقل ۶۴ درصد از تغییرات متغیر وابسته را تبیین می‌کنند و مابقی تغییرات که برابر با ۳۶ درصد است و به مجذور خطا معروف است متأثر از متغیرهای خارج از مدل است (جدول ۷).

جدول ۷: تحلیل واریانس اثرات کارآفرینی گردشگری بر توسعه منطقه‌ای

خطای معیار	ضریب تعیین تصحیح شده	ضرب تعیین	ضریب همبستگی چندگانه
۰/۰۴۴	۰/۶۴۳	۰/۶۷۱	۰/۶۹۱

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۳

همان‌طور که مشاهده می‌گردد مجموع تغییرات متغیر وابسته به دو صورت رگرسیون و باقیمانده نشان داده شده است که هرچه میزان باقیمانده کوچک‌تر باشد بدین معنی است که مدل از قدرت تبیین بالایی در توضیح تغییرات متغیر وابسته برخوردار است و هرچه میزان باقیمانده بزرگ‌تر باشد بدین معنی است که مدل از قدرت تبیین اندکی در توضیح تغییرات متغیر وابسته برخوردار است. همان‌گونه که مشاهده می‌شود مقدار مجذورات رگرسیون از مقدار باقیمانده بسیار بالاتر است که با توجه به مقدار زیاد F که در سطح خطای ۰/۰۱ معنادار است می‌توان چنین بیان نمود که مدل از قدرت تبیین بالایی در توضیح متغیرهای وابسته برخوردار است (جدول ۸).

جدول ۸: تحلیل واریانس مبتنی بر وجود رابطه خطی اثرات کارآفرینی گردشگری بر توسعه منطقه‌ای

مؤلفه	مجموع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	آمار F	سطح معنادار
اثر رگرسیون	۸/۳۳۴	۵	۷/۵۸۷	۱۳۶/۱۱۶	۰/۰۰۰
باقیمانده	۲/۱۳۲	۳۷۸	۰/۰۰۰		
جمع	۱۰/۴۷۶	۳۸۳			

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۳

نتایج به‌دست‌آمده نشان داد که سطح معناداری برای تمام متغیرها کمتر از سطح ۰/۰۱ است که این نشان‌دهنده این است که می‌توان نتایج را به‌کل جامعه آماری تعمیم داد. مقدار بتای به‌دست‌آمده نشان‌دهنده میزان تأثیرگذاری متغیر مستقل بر متغیر وابسته است که هرچه مقدار بیشتر باشد نشان‌دهنده تأثیرگذاری بیشتر آن متغیر بر متغیر وابسته است؛ بنابراین با این توصیف نتایج نشان داد که شاخص اقتصادی بیش‌ترین تأثیر را بر توسعه منطقه‌ای با مقدار ضریب بتای ۰/۳۷۶ داشته است. همچنین شاخص کالبدی- زیرساختی با مقدار ضریب بتای ۰/۳۰۱، شاخص اجتماعی- فرهنگی با مقدار ضریب بتای ۰/۲۴۸، شاخص مهدادی با مقدار ضریب بتای ۰/۲۱۱ و شاخص زیست‌محیطی با مقدار بتای ۰/۱۶۸ بر توسعه منطقه‌ای تأثیرگذار هستند (جدول ۹).

جدول ۹: ضریب رگرسیون اثرات کارآفرینی گردشگری بر توسعه منطقه‌ای

متغیرها	ضریب استاندارد	ضریب غیراستاندارد		T	سطح معناداری
		B	خطای استاندارد		
مقدار ثابت	-	۰/۰۶۶	۰/۲۳۳	۴/۲۳۱	۰/۰۶۳
اقتصادی	۰/۳۷۶	۰/۰۱۱	۰/۳۱۱	۸/۴۱۳	۰/۰۰۰
اجتماعی- فرهنگی	۰/۲۴۸	۰/۰۱۶	۰/۲۰۵	۷/۱۲۲	۰/۰۰۰
نهادی	۰/۲۱۱	۰/۰۱۷	۰/۱۶۶	۶/۷۱۱	۰/۰۰۰
کالبدی- زیرساختی	۰/۳۰۱	۰/۰۱۱	۰/۲۵۲	۷/۶۶۵	۰/۰۰۰
زیست‌محیطی	۰/۱۶۸	۰/۰۱۹	۰/۱۲۳	۶/۳۳۲	۰/۰۰۰

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۳

بررسی‌های منطقه‌ای بیانگر این است که اثرات کارآفرینی گردشگری بر توسعه منطقه‌ای در دو شهرستان چابهار و کنارک بیش از دو شهرستان دشتیاری و زرباد است به‌نحوی که همه متغیرهای اقتصادی، اجتماعی- فرهنگی، نهادی، کالبدی- زیرساختی و زیست‌محیطی بر توسعه در این منطقه اثرات مثبت و معناداری دارند و

این به خاطر موقعیتی است که این دو شهرستان از نظر پتانسیل‌های منطقه‌ای دارند. وجود اسکله‌ها، برخورداری از فرودگاه، بهره‌مندی از زیرساخت‌های مناسب، وجود مراکز درمانی مناسب، وجود دانشگاه‌های مختلف در این دو شهرستان، وجود منطقه آزاد تجاری چابهار، شناخته شدن این دو شهرستان نسبت به دو شهرستان دیگر، سرمایه‌گذاری‌های متعدد دولتی و خصوصی، رونق تجارت در این دو شهرستان و به‌خصوص در چابهار، راه ارتباطی شمال به جنوب استان در مسیر چابهار، استفاده مناسب از ظرفیت‌های ساحلی در چابهار و مواردی دیگر موجب شده تا دو شهرستان چابهار و کنارک توسعه‌یافته‌تر از دو شهرستان دشتیاری و زراباد باشند؛ اما در شهرستان‌های زراباد و دشتیاری اثرات کارآفرینی گردشگری تنها در دو متغیر اقتصادی و زیست‌محیطی مثبت و معنادار است و در سه متغیر دیگر هنوز کمبودهای بسیار زیادی وجود دارد. یکی از مهم‌ترین دلایل ضعف این دو شهرستان نسبت به چابهار و کنارک این است که این دو شهرستان چند سالی بیشتر نیست که به شهرستان تبدیل شده‌اند و مرکز شهری پرمعیتی در این دو شهرستان وجود ندارد و همه سکونتگاه‌های موجود در این دو شهرستان کم‌تر از ۱۰ هزار نفر جمعیت دارند و به همین خاطر از بسیاری از امکانات و خدمات لازم محروم مانده‌اند.

۶/۴ بررسی رابطه بین کارآفرینی گردشگری و توسعه منطقه‌ای

به‌منظور بررسی رابطه بین کارآفرینی گردشگری و توسعه منطقه‌ای از ضریب همبستگی پیرسون استفاده شده است. نتایج نشان داد که سطح معناداری به‌دست‌آمده کوچک‌تر از سطح معناداری ۰/۰۵ است؛ بنابراین نتایج آزمون به جامعه آماری قابل‌قبول است. نتایج نشان داد که مقدار ضریب همبستگی به‌دست‌آمده برابر با ۰/۴۵۵ است که نشان‌دهنده رابطه معنادار بین کارآفرینی گردشگری و توسعه منطقه‌ای است. به‌عبارت‌دیگر رونق کارآفرینی گردشگری باعث توسعه منطقه‌ای می‌شود (جدول ۱۰).

جدول ۱۰: بررسی رابطه بین کارآفرینی گردشگری و توسعه منطقه‌ای

توسعه منطقه‌ای	۰/۰۰۰	سطح معناداری	کارآفرینی گردشگری
	۰/۴۵۵	ضریب پیرسون	
	۰/۳۸۴	تعداد	

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۳

۷ نتیجه‌گیری

در حال حاضر همه جوامع درحال توسعه برای بهبود زندگی ساکنان خود و فراهم آوردن امکانات و خدمات ضروری زندگی به گردشگری روی آورده‌اند و تلاش می‌کنند تا با جذب گردشگران داخلی و خارجی به مقصدهایی که از ظرفیت بالایی در راستای گردشگری برخوردارند به توسعه دست یابند. از همین رو کارآفرینی گردشگری در وهله اول گامی مؤثر برای ایجاد اشتغال و رفع بیکاری در جوامع میزبان و در گام دوم متحول کننده شرایط اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی در محیط مقصد است. کارآفرینی گردشگری باوجود ظرفیت‌هایی که دارد می‌تواند موجبات رشد و توسعه منطقه‌ای را در مناطق مختلف کشور با توجه به اهداف آمایش سرزمین که هدف اصلی آن توسعه منطقه‌ای است بردارد. بر همین اساس پژوهش حاضر باهدف بررسی اثرات کارآفرینی گردشگری بر توسعه منطقه‌ای با رویکرد آمایش سرزمین در مناطق ساحلی استان سیستان و بلوچستان، چهار شهرستان چابهار، کنارک، دشتیاری و زراباد است.

نتایج یافته‌های تحقیق بیانگر این است که منطقه مورد مطالعه از ظرفیت بسیار بالایی در زمینه گردشگری و جذب گردشگر داخلی و خارجی را دارد. وجود سواحل بسیار زیبا، طبیعت بکر و زیبا همچون کوه‌های مریخی و صخره‌های بسیار زیبا، وجود منطقه آزاد تجاری و غیره همگی می‌توانند گردشگران بسیار زیادی را به این منطقه

بکشاند. باوجود ظرفیت‌های بسیار زیادی که در این مناطق وجود دارد ولی تاکنون همه این مناطق نتوانسته‌اند در زمینه کارآفرینی گردشگری اقدامات مؤثری انجام دهند و تنها در دو منطقه چابهار و کنارک وضعیت کارآفرینی گردشگری نسبتاً مناسب است. نتایج پژوهش نشان داد که دو شهرستان دشتیاری و زرآباد باوجود ظرفیت‌های بالای گردشگری (ساحل زیبای درک، باغات سرسبز موز، روستای دیدنی جد، ساحل صدفی هور هرگی و چشمه همیشه جاری چکه در شهرستان زرآباد و سواحل خلیج گوآتر، منطقه حفاظت‌شده گاندو، بندربریس، پسابندر و جنگل حرا و کوه‌های مریخی در شهرستان دشتیاری) ولی از نظر کارآفرینی گردشگری در شرایط نامطلوبی قرار دارند و از نظر توسعه‌یافتگی جزء مناطق محروم کشور به حساب می‌آیند.

نتایج یافته‌های تحقیق از اثرات کارآفرینی گردشگری بر توسعه منطقه‌ای نشان داد که شاخص اقتصادی بیش‌ترین تأثیر را بر توسعه منطقه‌ای دارد به عبارت دیگر می‌توان گفت که رونق کارآفرینی گردشگری موجب رشد و توسعه اقتصادی در منطقه می‌شود و اقتصاد که به عنوان زیربنای همه امور است موجب رشد و توسعه در تمامی زمینه‌های اجتماعی، فرهنگی، آموزشی و زیست‌محیطی را مهیا می‌سازد که در نتیجه به توسعه منطقه‌ای ختم می‌شود. نتایج یافته‌های پژوهش نشان داد که بین کارآفرینی گردشگری و توسعه منطقه‌ای رابطه معناداری برقرار است؛ یعنی با توسعه کارآفرینی گردشگری در این منطقه توسعه منطقه‌ای که از اهداف مهم برنامه‌های آمایش سرزمین در کشور است نیز محقق خواهد شد. با توجه به این‌که آمایش سرزمین به معنای استفاده مطلوب و بهینه از زمین است بنابراین تنها داشتن ظرفیت‌های گردشگری نمی‌تواند موجبات توسعه منطقه‌ای را مهیا سازد بنابراین می‌بایست تمام زیرساخت‌های لازم در این راستا فراهم گردد. همچنین شناخت ابعاد اقتصادی به همراه ارائه تسهیلات لازم و همکاری با فعالان اقتصادی در تمامی زمینه‌ها می‌تواند چشم‌انداز توسعه کارآفرینی گردشگری در منطقه را روشن و شفاف نماید.

نتایج یافته‌های پژوهش نشان داد که شاخص اقتصادی، کالبدی- زیرساختی، اجتماعی- فرهنگی، نهادی و زیست‌محیطی بر توسعه منطقه‌ای تأثیرگذار هستند که با یافته‌های نظری سرمایه و صیدایی (۱۴۰۰)، محمدزاده و همکاران (۱۳۹۷) و باصولی و همکاران (۱۳۹۸) مطابقت و همخوانی دارد. نتایج کلی پژوهش بیانگر این است که آمایش سرزمین می‌تواند با ساماندهی و نظم‌بخشی به فضای گردشگری منطقه توانمندی‌ها و محدودیت‌های منطقه‌ای را شناسایی نماید و با یک برنامه‌ریزی هماهنگ و بلندمدت در راستای کارآفرینی گردشگری در این منطقه با استفاده بهینه از منابع موجود برای توسعه و پیشرفت این منطقه کمک فراوانی نماید. دستیابی به این امر مهم نیازمند استفاده بهینه از قابلیت‌های سرزمینی، ساماندهی ابعاد مختلف توسعه اعم از اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی است.

References

- Abbasi, Mo. J., Sajjadi, J., Abdulahi, A., and R, M. T. (2019). Explanation of factors affecting the development of rural tourism entrepreneurship in Iran, Journal of Tourism Management Studies, Vol. 15, No. 52, pp. 1-26. [In Persian].
- Alin Popescu, C., Iancu, T., Popescu, G., Croitoru, I. M., Adamov, T., and Ciolac, R. (2024). Rural Tourism in Mountain Rural Communities-Possible Direction/Strategies: Case Study Mountain Area from Bihor County, Sustainability, 16,443, 1-27.

- Amini, M., Azhashkahi, M., Khakpour, B., and Rahnema, M. R. (2021). Analysis of key factors and drivers affecting the promotion of the position of Qain city in regional development, Geography Magazine, Vol. 20, No. 72, pp. 112-95. [In Persian].
- Azimi Amoli, J., and Qanbari, P. (2016). Pathology of tourism development with the land use approach of Sarkhrood coastal city as a case study, Geography Magazine (Regional Planning), Vol. 6, No. 2, pp. 161-183. [In Persian].
- Babaei, M. H., Afsharzadeh, N., Ghasemi, J., and Karimian, N. (2023). Analysis of the effects of tourism entrepreneurship on rural development, a case study of the rural areas of Rijab district in Kermanshah province, Journal of Entrepreneurship Research, Vol. 2, No. 3, pp. 111-89. [In Persian].
- Bassoli, Mehdi; Hashemi, Seyed Saeed; Imani Khashkho, Mohammad Hossein and Mirghfour, Seyyed H. (2018). The role of cultural tourism factors in the development of entrepreneurship in the world heritage city of Yazd, Journal of Iranian Islamic City Studies, Vol.9, No. 35, pp. 79-89. [In Persian].
- Dal Bello, U., Marques, C. S., Sacramento, O., & Galvão, A. R (2022). Entrepreneurial ecosystems and local economy sustainability: institutional actors' views on neo-rural entrepreneurship in low-density Portuguese territories. Management of Environmental Quality: An International Journal, 33(1), 44-63.
- Dastranj, H., Kazemi, M., Kurd, B., Kamalian, A., and Roshan, S. A. (2018). Studying the dimensions and components of tourism entrepreneurship development using the cognitive method of data theory of the Qeshm Island case study foundation, Geography magazine, Vol. 9, No. 2, pp. 97-111. [In Persian].
- Gemini, D., Nazari, H., Sidaei, S. E., and Barghi, H. (2023). Investigating the impact of tourism entrepreneurship indicators on sustainable rural development in the nomadic territories of Iran, a case study of Ardel city, Chaharmahal and Bakhtiari province, Journal of Nomadic Territory Planning Studies, Vol. 3, NO. 2, pp. 61-76. [In Persian].
- Ghaffari Fard, M., Hosseini, F., and Hosseini M, S.E. (2022). the mechanism of promoting governance and regional development policy in Iran, Journal of Public Sector Economic Studies, Vol. 2, No. 1, pp. 36-58. [In Persian].
- Hasani, A., and Khadim, F. (2023). The role of factors affecting the development of rural women's entrepreneurship in sustainable tourism economy, a case study of Kandavan village, Journal of Entrepreneurship Research, Vol. 2, No. 4, pp. 15-32. [In Persian].
- Hosseini Kohnouj, S. R., and Sejasi Ghaydari, H. (2024). Identification of the key players of the rural tourism entrepreneurship ecosystem and the strategic analysis of their behavior pattern using the future research approach, Journal of Geography and Development, No. 75, pp. 1-26. [In Persian].

- Javanshiri, M., Nabiuni, S., and Namdarzadeh, M. (2022). Foresight of regional development and realization of country's territorial planning plans (case study: Razavi Khorasan Province), *Regional Planning Journal*, Vol. 12, No. 47. pp. 55-76. [In Persian].
- Jaman. M. & Alam, R. (2016). Entrepreneurship as a Driving Force for Rural Tourism Development. *Scientific & Engineering Research*, 7(3), 254-263.
- Karimzadeh, H., Sejasi Ghaydari, H., Bizari, C., and Naghizadeh, R. (2024). Qualitative-quantitative analysis of the relationship between regional advantages effective in rural tourism entrepreneurship and factors effective in rural tourism entrepreneurship, *Journal of Geographical Studies of Arid Regions*, Vol. 15, No. 56, pp. 1-27. [In Persian].
- Karmi, Ah., Rajabi, A., and Eghbali, N. (2023). Investigating the impact of institutional and physical factors on regional development policy with a religious tourism approach (case study: Mehran and Ilam cities), *Urban Future Research Journal*, Vol. 3, No. 4, pp. 20- 37. [In Persian].
- Lebe, S. S., Mulej, M., Crnogaj, K., Rebernik, M., Hojnik, B. B., & Gomezelj, D. O. (2014). Building a model of researching the sustainable entrepreneurship in the tourism sector. *Kybernetes*. 43(3/4): 377-393.
- Mallick, S. K., Rudra, S., & Samanta, R. (2020). Sustainable ecotourism development using SWOT and QSPM approach: A study on Rameswaram, Tamil Nadu. *International Journal of Geoheritage and Parks*, 8(3), 185-193.
- Moscardo, G. (2014). Tourism and Community Leadership in Rural Regions: Linking Mobility, Entrepreneurship. Tourism Development and Community Well-Being. *Journal of Tourism Planning & Development*, 11(3), 354-370.
- Mehdanjad, H., Mustajabi, H., Parhiz, F., and Rezaei, M. (2018). Analysis of the impact of land development on tourism development and security in Golestan province, *Social Management Quarterly*, Vol. 12, No. 1, pp. 123-140. [In Persian].
- Mirfakhraldini, F. A., and Bahadri, S. R. (2024). Stakeholder participation model in the development of tourism entrepreneurship in Yazd city, *Journal of Spatial Geography of Tourism*, Vol. 13, No.50, pp. 1-19. [In Persian].
- Mohammad Panahi, S., Waresi, H., and Taghvai, M. (2023). Strategic planning of regional development of Ilam based on regional competitiveness, *Journal of Geography and Regional Development*, Vol. 21, No. 1, pp. 209-231. [In Persian].
- Mohammadzadeh, P., Abdi, H., Behbodhi, D., and Beheshti, M. B. (2017). Identifying the determinants of entrepreneurship using discrete models, a case study of Shahid Salimi Tabriz, *Journal of Economic Research*, Vol. 53, No. 2, pp. 187-213. [In Persian].
- Nazari Sarmaze, H., and Seidai, S. E. (2021). Analysis of the fundamental factors affecting the development of tourism entrepreneurship using the qualitative comparison analysis of the fuzzy set of a case study of Kohrang city, *Journal of Geography and Planning*, Vol. 25, No. 77, pp. 261-276. [In Persian].

- Nazari, H., and Seidai, S. E. (2019). Analysis of risks affecting the development of sustainable tourism entrepreneurship in Kohrang city using qualitative comparative analysis of fuzzy sets, *Journal of Environmental Risks*, Vol. 7, No. 1, pp. 111-97. [In Persian].
- Pazaki, M. (2023). Recognition and study of the facilitators of empowering villagers in the process of tourism entrepreneurship, *Human Geography Research Journal*, Vol. 55, No. 2, pp. 155-175. [In Persian].
- Rabie Mandjin; M. R., Gholami, A., Alizadeh, M., and Mohammadzadeh Larijani, F. (2022). Identification and design of rural tourism entrepreneurship ecosystem model, *Journal of Tourism Management Studies*, Vol. 17, No. 57, pp. 265-302. [In Persian].
- Rafiei, S., Manshizadeh, R., and Meridsadat, P. (2021). Explaining the impact of social capital indicators of local residents on rural tourism entrepreneurship, a case study of Soltanieh-Ghar Katilekhor tourism axis, *Earth Science Research Journal*, Vol. 13, No. 51, pp. 139-158 [In Persian].
- Rashki, M., Shahmoradi, F., and Kamalian, A. R. (2017). Identification of tourism entrepreneurship development strategies in Chabahar and Qeshm Free Zone, *Journal of Innovation and Value Creation*, Vol.7, No. 14, pp. 1-23. [In Persian].
- Rozbahani, A., Moradi, H., and Abbasi, H. (2023). Analysis of spatial reproducibility of tourism entrepreneurship in the development of rural areas in the case of Samen district of Malair city, *Journal of Geography and Development*, No. 70, pp. 27-51. [In Persian].
- Safar Ali Akbari, M., Ahmadvand, M., and Kavarund, H. (2023). Explaining the role of tourism entrepreneurship development in realizing the dimensions of resistance economy (Case study: Glin village villages, Gilangreb city), *Tourism and Hospitality Marketing Research Journal*, Vol. 1, No. 1, pp. 271-287. [In Persian].
- Sojudi, M., Ziari, K., Pourahmad, A., and Yasuri, M. (2024). A review of the place of regional planning and development in the development programs before and after the revolution, *Journal of Political Analysis of Space*, Vol. 6, No. 2, pp. 8-19. [In Persian].
- Utami, D.D., Dhewanto, W., Lestari, Y. D. (2023). Rural tourism entrepreneurship success factors for sustainable tourism village: Evidence from Indonesia, *Cogent Business & Management*, Vol.10, pp. 1-21.
- Veisi, H. (2024). the mechanism of promoting governance and regional development policy in Iran, *Journal of Strategic Studies of Public Policy*, Vol. 13, No. 48, pp. 206-221. [In Persian].
- Widawski, K., Krzemińska, A., Zaręba, A., and Dzikowska, A. (2023). A Sustainable Approach to Tourism Development in Rural Areas: The Example of Poland, *Agriculture*, 13, 2028, 1-24.
- Yanan, L., Azzam Ismail, M., and Aminuddin, A. (2024). How has rural tourism influenced the sustainable development of traditional villages? A systematic literature review, *Heliyon*, 10, 1-23.